

Wyrok z dnia 3 grudnia 2003 r.

I PK 78/03

Pracownikom kolegiów do spraw wykroczeń przy terenowych organach administracji państwowej stopnia podstawowego, którzy stali się pracownikami sądów rejonowych na mocy art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 8 czerwca 1990 r. o zmianie ustaw: Kodeks postępowania karnego, Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, o ustroju kolegiów do spraw wykroczeń i Kodeks pracy (Dz.U. Nr 43, poz. 251) do okresu pracy w sądzie, od którego zależy wysokość odprawy emerytalnej, wlicza się okres zatrudnienia w tych kolegiach przed 1 sierpnia 1990 r. (art. 17 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury, Dz.U. Nr 162, poz. 1125 ze zm.).

Przewodniczący SSN Zbigniew Myszka, Sędziowie SN: Roman Kuczyński, Barbara Wagner (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 3 grudnia 2003 r. sprawy z powództwa Jadwigi S.-C. przeciwko Sądowi Rejonowemu w K. o wyrównanie odprawy emerytalnej, na skutek kasacji powódki od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Świdnicy z dnia 24 października 2002 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Świdnicy, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Świdnicy wyrokiem z dnia 24 października 2002 r. [...] oddalił apelację Jadwigi S.-C. od wyroku Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Kłodzku z dnia 17 czerwca 2002 r. [...], oddalającego jej powództwo o „wyrównanie” odprawy emerytalnej.

Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia faktyczne i ich ocena prawna: Jadwiga S.-C. była zatrudniona w Prezydium Powiatowej Rady Naro-

dowej w N.R. od 10 lipca 1961 r. do 30 września 1962 r. na stanowisku praktykanta w Wydziale Organizacyjno-Prawnym. W okresie od 1 września 1965 r. do 31 lipca 1990 r. pracowała w Urzędzie Miejskim w N.R.; od 1 lutego 1983 r. jako urzędnik mianowany na stanowisku radcy Kolegium d/s Wykroczeń przy Naczelniku Miasta N.R. Od 1 sierpnia 1990 r. do 31 stycznia 2002 r. powódka była zatrudniona w Sądzie Rejonowym w K. na stanowisku radcy kolegium oraz radcy. Stosunek pracy z Sądem Rejonowym uległ rozwiązaniu w związku z jej przejściem na emeryturę.

Jadwiga S.-C. podjęła pracę w Sądzie wskutek zmian w ustroju kolegiów d/s wykroczeń. Na podstawie przepisów ustawy z dnia 8 czerwca 1990 r. o zmianie ustaw: Kodeks postępowania karnego, Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, o ustroju kolegiów do spraw wykroczeń i Kodeks pracy (Dz.U. Nr 43, poz. 251) kolegia rejonowe do spraw wykroczeń przy terenowych organach administracji państwowej stopnia podstawowego stały się kolegiami d/s wykroczeń przy sądach rejonowych (art. 5). Zgodnie z art. 8 ust. 2 tej ustawy, pracownicy urzędów terenowych organów prowadzących kolegia d/s wykroczeń stali się pracownikami sądów rejonowych. Pracownicy ci mogli w terminie trzech miesięcy od dnia ogłoszenia ustawy, złożyć pisemne oświadczenie prezesowi sądu rejonowego o odmowie zatrudnienia. Stosunek pracy uległby wówczas rozwiązaniu z upływem 3 miesięcy od dnia złożenia oświadczenia, a rozwiązanie pociągałoby za sobą skutki, jakie przepisy prawa wiążą z rozwiązaniem stosunku pracy przez zakład pracy za wypowiedzeniem w związku z likwidacją zakładu pracy. Według art. 8 ust. 3 powołanej ustawy, pracownicy, o których mowa w ust. 2, zachowują przez okres 6 miesięcy prawo do wynagrodzenia odpowiadającego stanowisku, które dotychczas zajmowali. W sprawie nie miał zastosowania art. 23¹ k.p. Do czasu wejścia w życie ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury (Dz.U. Nr 162, poz. 1125) prawa i obowiązki tej grupy zatrudnionych regulowała ustawa z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 86, poz. 953 ze zm.). Zgodnie z art. 18 ustawy z 18 grudnia 1998 r., w sprawach nieuregulowanych tą ustawą stosuje się odpowiednio przepisy ustawy o pracownikach urzędów państwowych. Według art. 17 ustawy z 18 grudnia 1998 r., pracownikowi, z którym stosunek pracy ustał w związku z przejściem na rentę lub emeryturę przysługuje jednorazowa odprawa. Jej wysokość zależy wyłącznie od okresu pracy w sądzie lub prokuraturze.

Jadwiga S.-C. zaskarżyła ten wyrok kasacją. Wskazując jako podstawę kasacji naruszenie prawa materialnego, a to art. 17 i art. 18 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury oraz art. 8 ust. 2 ustawy z 8 czerwca 1990 r. o zmianie ustaw: Kodeks postępowania karnego, Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, o ustroju kolegiów do spraw wykroczeń i Kodeks pracy, a także art. 28 ustawy z 16 września 1982 r. - „poprzez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że uprawnienia powódki do otrzymania odprawy emerytalnej określone są wyłącznie w art. 17 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury”, jej pełnomocnik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania kasacyjnego. Podniósł on, że gramatyczna jedynie wykładnia art. 17 ustawy o pracownikach sądów i prokuratury nie jest prawidłowa. Pomimo zmian organizacyjnych dotyczących ustroju kolegiów do spraw wykroczeń wprowadzonych od 1 sierpnia 1990 r., powódka nadal zajmowała to samo co przed tą datą stanowisko pracy i otrzymywała wynagrodzenie wedle tej samej grupy zaszeregowania. Z mocy prawa stała się pracownikiem Sądu Rejonowego w K., będąc w dalszym ciągu mianowanym urzędnikiem państwowym. Do dnia wejścia w życie ustawy z 18 grudnia 1998 r. przepracowała 37 lat, co na podstawie art. 28 ustawy o pracownikach urzędów państwowych dawało jej prawo do odprawy w wysokości sześciomiesięcznego wynagrodzenia. Nie sposób zakładać, by zamiarem ustawodawcy było świadome pozbawienie byłych pracowników kolegiów do spraw wykroczeń odpraw emerytalnych. W dniu wejścia w życie ustawy o pracownikach sądów i prokuratury najdłuższy staż pracy takich pracowników w sądzie mógłby wynosić 8 lat, a więc w ogóle nie uprawniałby do otrzymania odprawy na podstawie przepisów tej ustawy. Gramatyczna jedynie wykładnia art. 17 ustawy z 18 grudnia 1998 r. godzi wprost w przepisy art. 2 i art. 32 Konstytucji i dlatego jest niedopuszczalna. Celowościowa i historyczna wykładnia przepisów powołanych w kasacji „prowadzić musi do wniosku, że okres pracy powódki jako mianowanego urzędnika państwowego - radcy kolegium do spraw wykroczeń przed dniem 8 czerwca 1990 r. jest okresem równorzędnym z pracą w sądzie lub prokuraturze w rozumieniu art. 17 ustawy o pracownikach sądów i prokuratur, względnie, że powódka nabyła prawo do odprawy emerytalnej na podstawie art. 28 ust. 1 pkt 3 ustawy o pracownikach urzędów państwowych w związku z art. 18 ustawy o pracownikach sądów i prokuratury”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut błędnej wykładni art. 17 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury jest zasadny. Słusznie stwierdził Sąd, że do pracowników kolegiów do spraw wykroczeń podejmujących pracę w sądach rejonowych nie miał zastosowania art. 23¹ k.p. Zostali oni bowiem przejęci przez te sądy na podstawie art. 8 ust. 2 ustawy z 8 czerwca 1990 r. Przepisy uzależniające nabycie przez pracownika prawa do niektórych uprawnień lub świadczeń, ich rozmiar lub wysokość od okresu pracy u pracodawcy wymieniają, oprócz art. 23¹ k.p. inne przypadki „gdy z mocy odrębnych przepisów nowy pracodawca jest następcą prawnym w stosunkach pracy nawiązanych przez pracodawcę poprzednio zatrudniającego tego pracownika” (np. art. 36 § 1¹ k.p., art. 93 § 3 k.p., art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników, Dz.U. Nr 90, poz. 844 ze zm.). Takim odrębnym przepisem jest właśnie art. 8 ust. 2 ustawy z 8 czerwca 1990 r. Nie jest to odosobniony przypadek następstwa prawnego na innej niż art. 23¹ k.p. podstawie. Tak było ono ukształtowane np. w art. 33 ustawy z dnia 22 marca 1990 r. o pracownikach samorządowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1593). Spółka utworzona w wyniku komercjalizacji przedsiębiorstwa państwowego stawała się pracodawcą dla pracowników tego przedsiębiorstwa (art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, Dz.U. Nr 118, poz. 561 ze zm.).

Właściwie na tym można by zakończyć uzasadnienie tezy, że Sądy, pomijając okoliczność, iż pracownicy terenowych kolegiów do spraw wykroczeń przy terenowych organach administracji państwowej stopnia podstawowego „stali” się pracownikami sądów i ograniczając interpretację art. 17 ustawy z 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury do dosłownego jego brzmienia, błędnie wyłożyły ten przepis. Istnieją jednak i inne racje przemawiające za taką oceną.

Analiza przepisów uzależniających nabycie prawa do świadczeń lub ich wysokości od okresu pracy prowadzi do wniosku, że dopuszczają one możliwość zaliczenia do tego okresu innych także „zakończonych” okresów zatrudnienia. Stosunki pracy pracowników kolegiów do spraw wykroczeń przy terenowych organach administracji państwowej nie uległy z chwilą przejęcia tychże kolegiów przez sądy „zakończeniu”. W przeciwnym razie nie byłoby potrzeby składania przez pracowników

oświadczeń o odmowie zatrudnienia, a w ich konsekwencji - rozwiązywania stosunków pracy. Pracownicy kolegium do spraw wykroczeń, ze względu na podległość organizacyjną tych jednostek, będący pracownikami urzędu państwowego, pozostając nadal pracownikami tego kolegium, ze względu na zmianę podległości organizacyjnej, stali się pracownikami sądu. W ustalaniu ich uprawnień uzależnionych od okresu zatrudnienia winno być brane pod uwagę w pierwszej kolejności zatrudnienie w kolegium, a dopiero potem ewentualnie do jednostki organizacyjnej, której kolegia podlegały. Znaczy to, że należy ich, ze względów funkcjonalnych od podjęcia pracy w kolegium, traktować jako pracowników sądów.

Dalej, można też twierdzić, że art. 17 ustawy o pracownikach sądów i prokuratury nie reguluje w całości odpraw emerytalnej i rentowej, albowiem nie normuje kwestii obliczania okresu pracy w sądzie, od którego zależy wymiar tych należności. Skoro wszystkie inne ustawy szczególne przewidują możliwość zaliczania do okresu pracy poprzednich okresów zatrudnienia, dlaczego właśnie tylko ta ustawa miałaby wprowadzać od reguły tej wyjątek i to na niekorzyść pracowników? Przy założeniu, że art. 17 ustawy o pracownikach sądów i prokuratury nie reguluje sposobu liczenia okresu pracy w sądzie, od którego zależy wysokość odprawy emerytalnej, poprzez jej art. 18, należałoby stosować w tym zakresie art. 28 ust. 2 ustawy o pracownikach urzędów państwowych. Przepis ten przewiduje zaliczalność do okresu pracy w urzędach okres zatrudnienia w innych zakładach pracy „na zasadach określonych w przepisach, o których mowa w art. 22 ust. 2”. W art. 22 ust. 2 mowa zaś o rozporządzeniu Rady Ministrów regulującym zasady przyznawania i wypłacania dodatku za wieloletnią pracę. Do 30 grudnia 1998 r. rozporządzenia te miały zastosowanie także do pracowników sądów. Od 1 stycznia 1999 r. w odniesieniu do pracowników sądów i prokuratury obowiązywały przepisy rozporządzeń Ministra Sprawiedliwości z 17 marca 1999 r. (Dz.U. Nr 26, poz. 237 ze zm.) i z 31 lipca 2003 r. (Dz.U. Nr 143, poz. 1399) w sprawie stanowisk i szczegółowych zasad wynagradzania urzędników i innych pracowników sądów i prokuratury oraz szczegółowych zasad odbywania stażu urzędniczego. Obydwa te rozporządzenia przewidywały zaliczalność do stażu pracy, od którego zależała wysokość dodatku stażowego „wszystkich poprzednich zakończonych okresów zatrudnienia oraz innych okresów, jeżeli na podstawie odrębnych przepisów podlegają one wliczeniu do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze”. Co jednak istotniejsze, pracownikowi zatrudnionemu w sądzie w dniu wejścia w życie rozporządzenia z dnia 17 marca 1999 r., tj. 1 stycznia 1999 r., przy

ustalaniu prawa do kolejnych nagród jubileuszowych, wlicza się okresy, które zostały mu wliczone przy ustalaniu prawa do nagrody jubileuszowej, do której nabył prawo w sądzie przed tym dniem (§ 25). Regulacja ta nie dotyczy bezpośrednio odprawy emerytalnej. Dowodzi jednak woli objęcia ochroną praw nabytych wszystkich, którzy byli pracownikami sądów 30 grudnia 1998 r. W rezultacie gramatycznej jedynie wykładni art. 17 ustawy o pracownikach sądów i prokuratury powstałaby taka oto sytuacja, że skarżącej zaliczono by do okresu pracy, od którego zależy wysokość nagrody jubileuszowej zatrudnienie od 10 lipca 1961 r., ale do odprawy emerytalnej - od 1 sierpnia 1990 r. Oba te świadczenia są, ze względu na tytuł nabycia do nich prawa (długoletnia praca) aksjologicznie zbliżone.

Za traktowaniem pracy w kolegium do spraw wykroczeń przed 1 sierpnia 1990 r. jako zatrudnienia w sądzie przemawiają i inne względy natury pozaprawnej. Do dnia wejścia w życie ustawy z 18 grudnia 1998 r. (30 grudnia 1998 r.) do pracowników sądów miała zastosowanie ustawa z 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych. Interpretacja art. 17 przyjęta przez Sądy prowadziłaby do powstania dwu kategorii „urzędników” - pracowników sądów, a mianowicie tych, którzy byli urzędnikami tylko zatrudnionymi w sądzie i tych, którzy byli urzędnikami w urzędzie państwowym i w sądzie. Byłoby to o tyle nietrafne, że uprawnienia identyczne co do treści przed wejściem ustawy o pracownikach sądów w życie stałyby się z dniem jej wejścia w życie dla każdej z tych grup różne, z pokrzywdzeniem jednej z nich. Nadto, gdyby nie zmiana podległości kolegiów do spraw wykroczeń, ich pracownicy pozostaliby pracownikami urzędów państwowych z równie korzystnie ukształtowanym prawem do odprawy emerytalnej jak przewidziane dla pracowników sądów.

Zdaniem Sądu Najwyższego, pracownikom kolegiów rejonowych do spraw wykroczeń przy terenowych organach administracji państwowej stopnia podstawowego, którzy stali się pracownikami sądów rejonowych na mocy art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 8 czerwca 1990 r. o zmianie ustaw: Kodeks postępowania karnego, Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, o ustroju kolegiów do spraw wykroczeń i Kodeks pracy, do okresu pracy w sądzie, od którego zależy wysokość odprawy emerytalnej (art. 17) wlicza się okres zatrudnienia w tych kolegiach przed 1 sierpnia 1990 r.

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy, stosownie do art. 393¹³ k.p.c., orzekł jak w sentencji.

=====